

Галина МАЦЮК

Львів, Львівський національний університет імені Івана Франка

УДК 821.161.2'27'276.5:355.11"2014-2023"

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vpl.2024.76.12568>

ЛЕКСИЧНА БАЗА ВІЙСЬКОВИХ ПСЕВДОНІМІВ УКРАЇНСЬКИХ ЗАХИСНИКІВ: ДИНАМІКА ЗМІН¹

Резюме: Статтю присвячено розкриттю військових псевдонімів як одного із показників міжособистісної комунікації військовослужбовців у період російсько-української війни 2014–2023 рр. Завдання дослідження – схарактеризувати лексичну базу цих одиниць, розкривши передумови її розвитку та порівнявши з лексичною базою позивних противника. Застосована для аналізу теорія становить взаємодію положень про системність лексики та мовної діяльності, про сутність і функції неофіційного імені на війні у зв'язку зі змістом соціолінгвістичних категорій «неофіційне ім'я», «сленг», «соціогрупа». База даних включає 500 позивних українських учасників російсько-української війни, 500 псевд із минулого століття (для встановлення передумов розвитку лексичної бази сучасних неофіційних імен) та 500 неофіційних імен ворога (для порівняння лексичних баз неофіційних імен українських військовослужбовців і противника). Зіставний та біографічний методи аналізу дозволили отримати нові результати про динаміку лексичної бази позивних у середовищі представників професійно-соціальної групи «українські військовослужбовці». Застосований якісний підхід до лексикологічного аналізу проблеми сприяє формуванню теорії інтерактивної соціолінгвістики.

Ключові слова: соціолінгвістика, соціогрупа, військовий сленг, неофіційне ім'я, військовий псевдонім/позивний, лексична база військових псевдонімів/позивних.

LEXICAL DATABASE OF THE UKRAINIAN DEFENDERS' MILITARY PSEUDONYMS: DYNAMICS OF CHANGES

Abstract: The article is dedicated to revealing the military pseudonym as one of the interpersonal communication markers of the Ukrainian defenders in the period of the Russian-Ukrainian war in 2014-2023. The aim of the research is to characterize the lexical database of these units, revealing the prerequisites for its development and comparing it with the lexical database of the enemy's military nicknames. The theory applied to the analysis consists of the interaction of statements about the systematic approach of the vocabulary and language activity, the essence and functions of an unofficial name in the war in connection with the content of the sociolinguistic categories „unofficial name”, „slang”, „social group”. The database includes 500 call signs of Ukrainian military servicemen, 500 pseuds of the past century (to establish the prerequisites for the development of the lexical database of modern unofficial names), and 500 unofficial names of the enemy (to compare the lexical databases of the Ukrainian servicemen's unofficial names and the enemies' ones). Comparative and biographical methods of analysis made it possible to obtain new results about the lexical database dynamics of call signs among representatives of the professional and social group „Ukrainian military servicemen”.

¹ Стаття є частиною роботи виконаної в проєкті „Documenting Ukraine” (Institute for Human Sciences, Vienna, Austria) і розширеною версією публікації: Halyna Matsyuk, *Language and war in Ukraine: Unofficial names in the socio-group „Ukrainian military” as a marker of interpersonal communication*, „Onoma. Journal of the International Council of Onomastic Sciences”, 2022, № 57, p. 197–213.

The applied qualitative approach to the lexicological analysis of the problem contributes to the formation of the theory of interactive sociolinguistics.

Keywords: sociolinguistics, socio-group, military slang, unofficial name, military pseudonym/call sign, the lexical database of military pseudonyms/call sign.

Вступ. Після праці Олексія Горбача *Арго українських вояків*¹ і тривалої перерви у вивченні військового сленгу мовознавці знову почали досліджувати його структуру та функціонування². Сьогодні аналізу потребує одна із нових його ознак – псевдоніми, або прибрані конспіративні імена у професійній комунікації українських захисників, учасників російсько-української війни 2014–2023 рр.³ У публікаціях про війну журналісти знайомлять суспільство з цими неофіційними для цивільного життя назвами як додатково прибраними в соціогрупі «українські військовослужбовці» щодо офіційних імен та прізвищ, юридично закріплених та отриманих в органах реєстрації актів цивільного стану. Військові псевдоніми вже частково стали об'єктом лінгвістичного аналізу⁴, правда, білі плями в їхній інтерпретації все ще залишаються. Серед невивчених є питання про лексичну базу творення конспіративних імен українських солдатів і командирів, про зв'язок позивних українських військовослужбовців російсько-української війни і псевд захисників України минулого століття (оскільки цей зв'язок виокремлює й обгрунтовує самостійну номінативну традицію в українській культурі), про ознаки конспіративного іменування в середовищі ворога, комунікація якого на лінії фронту буває відомою нашим військовим (до слова: аналіз позивних ворога до сьогодні обмежувався характеристикою імен терористів із тимчасово окупованих українських територій⁵, однак знайдені в кінці лютого 2022 р.⁶ документи противника

¹ О. Горбач, *Арго українських вояків*, Наукові записки Українського Вільного Університету в Мюнхені, 1963, ч. 7, с. 138–173.

² О. Я. Андріянова, *Уживання військового жаргону в мовленні курсантів*, Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах. Мовознавство. Перекладознавство, 2019, № 40, с. 5–10; Т. М. Левченко, *Субстандартна лексика в мові засобів масової комунікації: стилістика і прагматика*, Автореферат на здобуття наук. ступ. д-ра філол. наук, Луцьк, 2021; І. Литовченко, *Динамічні процеси у військовій лексиці української мови (назви зброї, амуніції, споруд)*: монографія, Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2016.

³ *Конспіративні імена українських воїнів виникали на різних етапах війни: в роки Антитерористичної операції на сході України (14.04.2014–30.04.2018), під час Операції об'єднаних сил (30.04.2018– 23.02.2022) та повномасштабного вторгнення військ РФ на територію України з 24 лютого 2022 р.*

⁴ Л. Кравченко, *Мотиви номінацій позивних українських бійців – учасників бойових дій російсько-українського конфлікту на сході України*, „ТЕКА Komisji Polsko-Ukraińskich Związków Kulturowych”: czasopismo, nac. red. M. Ołdakowska-Kuflowa, Lublin : Wyd-wo Uniw. Przyrodnic. w Lublinie, 2016, vol. XI, s. 80–85; Н. Шульська, *Номінативна характеристика позивних імен бійців АТО, уживаних у мові ЗМІ*, Наукові записки Тернопільського національного університету, сер. Мовознавство, 2017, № 1 (27), с. 342–347; Р. Яцків, *Псевдоніми учасників національно-визвольних змагань – позивні військовослужбовців Збройних сил України: семантичні паралелі*, [у:] Рідне слово в етнокультурному вимірі: зб. наук. пр., відп. ред. М. Федурко, Дрогобич : Посвіт, 2014, с. 99–106 та ін.

⁵ Н. М. Шульська, *Неофіційні антропоніми терористів в українських мас-медіа*, Записки з ономастики, 2015, вип. 18, с. 802–812.

дозволяють зрозуміти, як неофіційні імена ворога маркують його як «іншого»). Тому завдання статті – схарактеризувати лексичну базу творення неофіційних імен українських солдатів і командирів, акцентуючи на передумовах її формування та на порівнянні з лексичною базою конспіративних імен противника. Отримані результати актуальні для поглиблення теорії інтерактивної соціолінгвістики про міжособистісну комунікацію в середовищі професійно-соціальної групи «українські військовослужбовці».

Коротка історія вивчення неофіційних імен військових в українському мовознавстві. Для позначення конспіративних імен дослідники використовують різні терміни: укр. *псевдонім, псевдо, позивний, військовий позивний*, дефініція яких неусталена. Спершу автори праць вивчали псевдоніми як окремий клас неофіційних імен у межах національної антропосистеми. Псевдоніми вважали самоназвами (індивідуальними чи груповими); ці факультативні одиниці, не регламентовані законодавством, обирали сам іменовані; вони не належали до спадкових найменувань (що зближувало псевдоніми із прізвищами); цими мотивованими назвами носії імен характеризують себе¹. Однак такий підхід був логічним для вивчення неофіційного ономастикону творчих осіб. Розумінню лінгвістичних ознак неофіційних імен посприяли дослідження істориків про національно-визвольну боротьбу українців у 40–60-х рр. минулого століття. Виявилося, що військові псевдоніми були не обов'язково самоназвами, адже їх могли давати й інші люди з середовища; появу неофіційних імен зумовлювала сувора конспірація, тому носії змінювали свої псевдоніми у зв'язку зі зміною кола довірених осіб, і для розуміння мотивації вибору імен потрібні роз'яснення їхніх носіїв².

Позивні як ознака військового сленгу учасників війни, що розпочалася у 2014 році і триває досі, стали новим об'єктом аналізу мовознавців з 2015 р. Автори праць почали вивчати структуру й функціонування *псевдонімів-позивних* в українських збройних силах формуваннях під час проведення Антитерористичної операції (АТО) та Операції об'єднаних сил (ООС) на Сході України. Закріпилася думка, що для номінації представників середовища «українські військовослужбовці» ХХІ ст. термін *позивний* найбільше відповідає змісту позначуваного поняття, саме цей відповідник вживають солдати й командири. Позивний – це ідентифікатор радіозв'язку під час передачі команд³, його мета – приховати справжні імена та прізвища. Біографічні відомості про українських військових із масмедійних публікацій свідчать про те, що сучасні позивні можуть створювати солдати, командири чи товариші по службі і що ці імена виникають навіть під впливом певних фактів чи подій мирного періоду життя їхніх носіїв. Найважливіші функції позивного як різновиду антропоніма такі: номінативна (виокремлює бійця чи

⁶ Служба безпеки України з 27 лютого 2022 р. публікувала на сторінках українських мас-медіа покинуті на полі бою документи, у тому числі списки неофіційних імен (Апостроф, 27.02.2022; дєровінниця, 06.03.2022 та ін.).

¹ П. П. Чучка, *Українські псевдоніми: статус, структура і функції*, Наукові записки Кіровоградського державного педуніверситету ім. В. Винниченка, серія : Філол. науки (мовознавство), 2001, вип. 37, с. 82–83.

² В. В. Німчук, *Про українську псевдонімію та криптонімію*, «Українська мова» 2002, № 2, с. 30–58.

³ *Бойовий статут сухопутних військ Збройних сил України*, ч.ІІ, Київ, 2016, с. 26.

командира); езотерична (маскує, приховує носія офіційного імені та прізвища); диференційна (відрізняє носія неофіційного імені від інших членів соціогрупи). Якщо біографічна інформація допомагає встановити мотив вибору одиниці для позивного, то можна говорити про інформативну функцію імені (несе якусь інформацію про носія), характеристичну (номінує особу за її певною ознакою) чи експресивну (підкреслює особливі фізичні чи інтелектуальні риси людини). На цей час створено обґрунтовані моделі й способи творення позивних, проаналізовано функціональні особливості, формальні вимоги до імен, типовий розмір (кількість одно-, дво-, три- і чотирискладових), впливи таких соціальних параметрів, як регіон походження, стать, освіта і мова спілкування (українська, російська чи суржик) носія неофіційного імені, укладено перший словник позивних воїнів АТО¹.

Методологія і база даних аналізу. Неофіційне ім'я як індивідуальний знак акумулює і зберігає значну культурно-історичну інформацію й формує своєрідний соціокультурний портрет українських захисників, «іншість» якого підтверджує неофіційний іменник противника.

У статті відштовхуємося від положень про основоположний принцип системності одиниць лексики та його зв'язок із мовною діяльністю: «щомиті мовна діяльність передбачає водночас усталену систему і розвиток, щомиті вона одночасно є і сучасним явищем, і продуктом минулого»². Ці вихідні теоретичні засади аналізу дозволяють розглянути лексичну базу, яка є в основі творення неофіційних імен ХХ і ХХІ ст., як певну систему одиниць. Її, подібно до термінологічних систем³, можна аналізувати шляхом виокремлення тематичних груп одиниць. До кожної з них входять слова, об'єднані не за лексико-семантичними зв'язками, а на підставі позамовних, тобто логічних співвіднесенень із предметами та явищами зовнішнього світу. Тому тематична група охоплює слова, виділені й об'єднані на основі спільних предметно-логічних зв'язків однієї й тієї ж частини мови. Звідси поняття тематичної групи доносить ідею семантичного розвитку не окремих слів, а цілих груп лексем, об'єднаних предметно-логічною єдністю.

Також беремо до уваги соціолінгвістичне розуміння термінів *неофіційне ім'я*, *соціальна група* і *сленг*. Щодо мирного життя відомо, що люди (вчителі, військові

¹ Л. Белей, *Позивні учасників АТО й ООС – творення та функціонування*, «Мовознавство» 2020, № 3, с. 49–62; Ю. Копитко, *Словник-довідник неофіційних імен воїнів двадцять першого століття (на матеріалі біографічних текстів про бійців АТО)*, [у:] Копитко Ю., *Неофіційний іменник в соціогрупі «військові»: семантика і структура (на матеріалі біографічних текстів)*, Магістерське дослідження студентки VI курсу; керівник – Мацюк Г.П., Львів, 2021, с. 174–260; Л. Кравченко, *Лексична база позивних українських бійців – учасників озброєного конфлікту на сході України в 2014 р.*, [у:] *Тенденції розвитку української лексики та граматики*, ч. II, Варшава – Івано-Франківськ, 2015, с. 224–237; С. Петрова, *Позивні українських військовослужбовців-жінок, учасниць АТО/ООС: словотвірний аспект*, Філологічні студії, 2020, вип. 11, с. 74–78 та ін.

² Ф. Сосюр, *Курс загальної лінгвістики*, пер. з фр. Андрій Корнійчук, Костянтин Тищенко. Київ, 1991, с. 19.

³ К. Шеремета, *Тематичні групи англomовних термінів фахової мови вищої освіти США*, „Advanced Linguistics” N 8, 2021, с. 107.

чи політики), узявши неофіційні імена, набувають відчуття комфорту¹. Однак враховуємо ще й виокремлене в теорії українських ономастів положення про основне призначення неофіційних імен на війні бути ще й засобом конспірації та радіозв'язку.

Дослідження неофіційних імен бійців і командирів у середовищі військових передбачає увагу до поняття «соціальна група». Загальноприйнята в соціолінгвістиці думка, що це середовище людей, які перебувають у постійній взаємодії і сповідують спільні цінності². Правда, потрібно відразу конкретизувати інформацію про цінності носіїв неофіційних імен: представники групи «українські військовослужбовці» об'єднані ідеями захисту незалежності України та українського народу, у той час як вороги сповідують потребу знищення і цієї держави, і народу.

Погоджуючись з положенням про те, що позивні, як правило, для широкого загалу невійськових є антропонімами з утраченою мотивацією³, все ж спробуємо його дещо розвинути. Опис позивних у публікаціях про учасників війни дозволяє зрозуміти мотиви використання лексем у ролі позивних. Тому застосування біографічного методу сприяє встановленню мотивації неофіційних імен військових.

Позивні як показники міжособистісної комунікації між військовослужбовцями є водночас одиницями військового сленгу, оскільки за своєю природою це внутрішньогрупове мовлення створене для підтримки групової солідарності й формування соціальної дистанції членів середовища (іншими словами, представників соціогрупи «українські військовослужбовці») від сторонніх⁴.

База даних для аналізу включає 500 позивних українських учасників АТО/ООС із «Книги пам'яті полеглих за Україну» (далі – Кп), із центральних та обласних мас-медіа⁵, що подають інформацію про українських бійців і командирів після початку повномасштабного вторгнення ворога на територію України 24 лютого 2022 р. Біографії воїнів, які часто містять і їхні позивні, дозволяють виокремити мотиви використання лексем із різних тематичних груп для повторної номінації військових. Правда, важливо зрозуміти, чи такі тенденції у формуванні лексичної бази позивних учасників російсько-української війни є ознакою саме XXI ст. Тому у статті проаналізовано зв'язок цієї бази з лексичною базою псевдонімів XX ст. на прикладі 500 неофіційних імен українських учасників національно-визвольної війни 40–60-х рр. минулого століття, їх фіксує ще не опрацьоване ономастами джерело *Книга полеглих членів ОУН і вояків УПА Львівщини. Матеріали до біографій (з архівних документів)*. Ред. Мирослав Горбаль. *Літопис УПА. Львів–Горонто : Літопис УПА, 2002. Т. 36* (далі – Літопис). Також у роботі вперше систематизовані неофіційні імена противника; для аналізу використано

¹ D. Crystal, *The Cambridge Encyclopedia of the English Language*, Cambridge: Cambridge University Press, 1995, s. 152.

² J. Swann, A. Deumert, Th. Lillis, R. Mesthrie, *A Dictionary of Sociolinguistics*, Edinburgh: Edinburgh University Press, 2004, p. 293.

³ Н.Шульська, *Номінативна характеристика позивних імен бійців АТО, уживаних у мові ЗМІ*, «Наукові записки Тернопільського національного університету», сер. Мовознавство, 2017, № 1 (27), с. 343.

⁴ J. Swann, A. Deumert, Th. Lillis, R. Mesthrie, *A Dictionary of Sociolinguistics ...*, p. 281.

⁵ Назви цих джерел подані зі скороченням у списку Джерел. Усі медійні джерела доповнені датами випусків.

500 позивних із залишених на полі бою документів ворога, які опублікувало загальноукраїнське суспільно-політичне інтернет-ЗМІ «Українська правда» (УП-1, 02.03.2022); це позивні одного з підрозділів батальйонної тактичної групи 810-ї окремої бригади морської піхоти Чорноморського флоту російської федерації: 450 позивних солдат і 52 позивних командирів.

Теоретичні засади дослідження дозволили застосувати екстралінгвістичний принцип у лексикологічній характеристиці лексичної бази творення неофіційних імен. У його основі лежить зіставлення слів із тими реаліями, які вони позначають. Опрацьовувати базу даних допомагали якісні методи, зокрема, зіставного аналізу (для виявлення ознак подібності й відмінності складу тематичних груп лексичної бази, від якої утворюються українські та російські неофіційні імена ХХІ ст.), а також біографічний метод (посприяв висвітленню мотивації вибору неофіційних імен українських солдатів і командирів). Застосування цих методів свідчить про наявний лексикологічний інструментарій вирішення одного з аспектів соціолінгвістичної проблеми.

Важливо розкрити характеристику тематичних груп лексичної бази сучасних позивних українських військових на підставі аналізу передумов її формування та порівняння з лексичною базою неофіційних імен ворога.

Обговорення результатів. Щоб охарактеризувати лексичну базу сучасних позивних, спершу з'ясуємо передумови її формування, оскільки за ознакою «національно-визвольна боротьба» російсько-українська війна ХХІ ст. пов'язана з боротьбою українців за визволення від нацизму та радянського тоталітаризму в 40–60-х рр. ХХ ст. Неофіційні імена цього періоду засвідчують їхню лексичну базу, яку формували тематичні групи онімів та апелятивів. Вони, за повторного використання для номінації осіб, зазнавали трансонімізації, тобто переходу онімів у новий розряд власних назв, та онімізації – переходу апелятивів у власні назви.

Приклади трансонімізації

Таблиця 1

Тематичні групи-оніми лексичної бази	Псевдоніми
«історичні герої»	Байда, Богун, Гонта
«прізвища»	Войнаровський, Гордієнко, Савченко
«чоловічі імена»	Андрій, Антон, Аркадій, Богдан
«жіночі імена»	Ванда, Ірина, Люба, Надія
«назви річок»	Дон, Горинь, Збруч, Прут

Одиниці виокремлених тематичних груп лексичної бази онімів ілюструють важливу ознаку: власні назви, які обрали солдати й командири для повторної номінації, відображали світ традиційної культури української людини. Він охоплював близьких за духом історичних героїв, нескорених у боротьбі проти ворогів українського народу, а також знайомих кожному українцеві звиклих систем чоловічих і жіночих імен та географічних назв, історично пов'язаних із життям укра-

їнського населення. Неофіційні імена могли утворюватися від розмовних форм чоловічих (*Василько, Дмитрусь, Івась* та ін.) чи жіночих імен (*Марійка, Наталка, Славка* та ін). Здебільшого одиниці лексичної бази були частовживаними, тому що їх багато разів використовували для номінації учасники національно-визвольної боротьби (*Андрій, Тарас, Левко* та ін).

Приклади онімізації

Таблиця 2

Тематичні групи-апелятиви лексичної бази	Псевдоніми
«назви учасників козацьких війн та української революції 1917–1921 рр.»	Гайдамака, Козак, Січовик
«назви занять чи професій людини»	Коваль, Косар, Кучер
«назви зовнішніх та внутрішніх ознак людини»	Босий, Буйний, Веселий, Вірний
«назви членів сім'ї»	Вуйко, Стрик, Стрий
«назви дерев та кущів»	Береза, Верба, Ліщина, Калина
«назви тварин, птахів та комах»	Вовк, Їжак, Ворон, Горобець, Комар, Муха
«назви етносів та етнічних груп»	Чех, Бойко, Гуцул, Циган
«назви кольорів та їх відтінків»	Білий, Блакитний, Вороний, Голубий

Лексичні одиниці тематичних груп-апелятивів, використані для творення неофіційних імен, як і тематичні групи онімів, теж відображали звичлий світ повсякденності української людини, її зв'язок із природою.

Можна виокремити й інші ознаки лексичної бази псевдонімів ХХ ст. Так, із метою реалізації конспіративної функції імен, носії ніколи не використовували для найменування такі відповідники, які б підкреслювали їхні власні ознаки у псевдах: *Лисий* мав густе волосся, а *Малий* міг бути велетнем. Лексична база не містила псевдонімів, похідних від присвоєних імен при народженні чи від форм офіційних прізвищ. Чоловіки обирали для псевдонімів апелятиви жіночого роду (*Ластівка, Калина* та ін.). До того ж один і той самий боєць чи командир міг мати два або й більше неофіційних імен, тому що українські учасники національно-визвольної війни змінювали групи, у яких вони воювали. Одиниці лексичної бази псевдонімів передавали ознаки української літературної мови та в поодиноких випадках діалектні впливи чи впливи російської й польської мов, а головне – ніколи не підкреслювали статус носія неофіційного імені, тобто не розмежовували солдатів і командирів.

Що ж до лексичної бази творення позивних українських військових російсько-української війни 2014–2023 рр., то вона теж включає виокремлені за логічною ознакою тематичні групи онімів та апелятивів. Оніми, використані для повторної номінації особи, зазнають трансонімізації: *Адам* – ім'я першої людини, *Адам* – позивний командира-танкіста, полковника Збройних сил України Євгена Межевкіна. Апелятиви ж піддаються онімізації, оскільки із загальних назв пере-

ходять у розряд власних назв: *артист* – назва професії і *Артист* – неофіційне ім'я Володимира Труша, у мирному житті викладача факультету культури і мистецтв Львівського національного університету імені Івана Франка. Приклади підтверджують, що об'єднані в тематичні групи лексичної бази оніми та апелятиви ілюструють продовження номінативної традиції минулого в умовах нового століття.

Лексична база сучасних позивних містить нові одиниці тематичних груп «прізвища»: *Махно, Моцарт, Пікассо, Спілберг, Скрудж, Франко, Шумахер* (Кп-1) та «чоловічі імена»: *Алекс, Джон, Елвіс, Рауль, Ромео* (Кп-2). Правда, на цьому фоні звузили свій склад тематичні групи «історизми» та «жіночі імена». Тематичні групи-апелятиви лексичної бази теж збагачені новими одиницями, зокрема: «назви професій» містять лексеми *артист, егер, морпех, фізрук, фізик* (Кп-3) та ін.; «назви родинних відносин»: *бать, дід, дед, кум* (Кп-4); «назви людей за етнічно-національними ознаками»: *араб, грек, італієць, іспанець, казах, киргиз, латиш, литовець, німець, поляк* та ін. (Кп-5); «назви тварин»: *бізон, бульдог, єнот, пума* (Кп-6). У складі цих груп часто не актуалізуються одиниці, які були в минулому столітті. Крім того, помітно скоротився набір одиниць тематичної групи «назви дерев та кущів»: можливо, однією із причин цього може бути віддалення сучасного воїна від фольклорної традиції з її символізмом, закріпленням за назвами цієї групи (однак Святослав Паламар, один із командирів Окремого загону спеціального призначення «Азов» Національної гвардії України, має неофіційне ім'я *Калина*). У цілому лексична база позивних ХХІ ст. ілюструє, насамперед, розширення, а подекуди часткове або й повне заміщення новими одиницями складу тематичних груп, які були характерними для минулого століття.

З'явилися й нові тематичні групи лексичної бази сучасних позивних. Серед них «імена літературних героїв, героїв кіно- та мультфільмів»: *Акела, Арамис, Балу, Бетмен, Ватсон, Немо, Портос, Санта* (Кп-7); «імена міфічних героїв»: *Зевс, Еней, Кащей, Леший, Пегас, Прометей, Шайтан* (Кп-8) і невелика група «імена із значенням кількості»: *сімнадцятий, сороковий, третій, Яша-два, 24-ий* (Кп-9). Лексична база позивних ХХІ ст. містить більше (порівняно з минулим століттям) російськомовних форм. Але це й не дивно, тому що відповідники відображають сучасну мовну ситуацію в Україні, тобто вживання в міжособистісній комунікації військових не тільки української мови, але й суржику чи російської мови.

Ще одну ознаку лексичної бази позивних, зокрема мотиви вибору одиниць для повторної номінації військових, можна виокремити на основі публікацій журналістів, які доносять до суспільства інформацію про учасників російсько-української війни разом із описами позивних.

Адам – позивний, отриманий від інших бійців. Суспільство знає мотивацію позивного з жовтня 2019 р.: носій позивного (командир) полковник Євген Можевікін був завжди першим у бою (АрміяInf-1, 18.10.2019). Нове інтерв'ю з ним виявляє особливості взаємодії *людина* – неофіційне ім'я: носій позивного спершу не сприйняв свого неофіційного імені, бо вважав, що його логічно пов'язати із номером танка, і тільки з часом звик до позивного *Адам* (Versii.if.ua, 31.03.2022).

Апостол – позивний воїна, присвоєний йому дівчатами, які помітили його особливі очі в мирний час у 2013 р. Після 24 лютого 2022 р. вся Україна загово-

рила про носія позивного: Євген Ісаєв, *Апостол*, рятував дітей із зони бойових дій (20 хвилин, 09.03.2022).

Поет – позивний бійця з передової (прізвище опущене), який пише вірші (Канал 24, 08.03.2022).

Литвин – неофіційне ім'я воїна Іллі Хренова з Мінська, який воював у білоруській роті територіальної оборони батальйону «Азов» і загинув у боях за Бучу (Новинарня, 04.03.2022). Відомо, що одне зі значень лексеми *литвин* – «білорус» (Словарь: 363).

Полтава – позивний 24-річного Богдана Параки з м. Гадяча Полтавської області, отриманий на фронті (Полтавщина, 28.03.2022).

Танос – позивний командира батальйону Артема (прізвище опущене), утворений від прізвиська його улюбленого kota *Танос* (Суспільне, 09.03.2022).

Сімдесят дев'ятий – позивний командира, легендарного комбрига Валерія Гудзя; неофіційне ім'я пов'язане із 10-річною службою в 79-му парашутно-десантному полку (АрміяInf-2, 16.03.2022) та ін.

Таким чином, лексична база сучасних позивних містить у своєму складі спільні для двох століть тематичні групи, які зазнають розвитку під впливом змінених реалій сучасного життя і глобалізаційних тенденцій. Якщо в минулому українські солдати та командири частіше обирали імена, утворені від імен та прізвиськ відомих в історії українців, то сьогодні лексична база позивних включає імена політичних діячів, акторів, художників, спортсменів, письменників із України та різних країн світу. Крім того, тематичні групи з минулого століття сьогодні оновлені ще й лексемами, пов'язаними з культурою, флорою і фауною різних країн. Правда, у деяких тематичних групах сучасної лексичної бази перелік відповідників у порівнянні з минулим століттям скоротився.

Лексична база сучасних позивних збагачена новими тематичними групами, зокрема, «імена літературних героїв, героїв кіно- і мультфільмів» та «імена міфічних героїв». Приклади засвідчують і граматичні ознаки позивних, зокрема російськомовні форми і кількісно невелику групу позивних із числівниками.

Повторювані тематичні групи лексичної бази і їх одиниці, уникнення логічного неофіційного імені з числівником, як і використання в ролі позивного іменника не чоловічого, а жіночого роду (щойно згаданий псевдонім *Калина*) – ці ознаки виявляють зв'язок із неофіційними іменами українських військових минулого століття. Він підтверджує наявність у середовищі сучасних українських військових вже усталеної номінативної традиції, яка здатна гнучко відображати змінюваний світ.

Усе сказане дозволяє виокремити сутнісні ознаки в характеристиці лексичної бази сучасних позивних українських військових, які захищають Україну у війні, що розпочалася у 2014 році, зв'язок із лексичною базою псевдонімів ХХ ст., перевагу у складі тематичних груп онімних та апелятивних одиниць (іменників та прикметників) над кількісними (числівниковими) лексемами, апеляція до світу та України, нейтральність щодо диференціації *солдат-командир*.

Щоб підкреслити саме ці ознаки лексичної бази сучасних позивних українських військових, розкриємо лексичну базу сучасних позивних ворога. Насамперед, помітно, що російські позивні командного складу та солдатів утворені за різними моделями. Позивні російських командирів за морфологічними ознаками мають двокомпонентну структуру *іменник + числівник*. За лексичними показниками ці позивні утворені лише від невеликої групи онімів і, здебільшого, від різних груп

апелятивів. Серед тематичних груп позивних російських командирів є: «назви міст, міських об'єктів, рік»: *Кабул-32, Енисей-71, Колизей-68, Терек-68*; «назви осіб за родом діяльності»: *Гравер-67, Пахарь-63, Боец-62, Драгун-99, Лакей-45, Витязь-07, Пират-83, Стрелок-93*; «назви тварин, риб і комах»: *Комар-02, Пиранья-34, Оса-02, Орел-53, Волк-38, Скорпион-39*; «назви природних явищ»: *Гроза-53, Пурга-80, Снег-97, Буря-80, Скала-38*; «назви комунікативної діяльності»: *Рассказ-21, Беседа-31* (УП-1, 02.03.2022). Підкреслю, що в міжособистісній комунікації російських командирів із адресатами відбувається скорочення позивного до цифри, про що свідчить зафіксований очевидцем приклад мовлення російського командира із позивним 90-й з українськими працівниками Чорнобильської АС (УП-2, 01.04.2022).

Лексичну базу позивних російських солдатів формують тематичні групи онімів та апелятивів без числівників. Так, тільки єдина тематична група «назви міст, міських об'єктів, рік, озер, морів, територій» лексичної бази містить оніми, які зазнали трансонімізації: *Анапа, Арбат, Артек, Выборг, Варна, Гурзуф, Кубань, Самара, Сибирь, Байкал, Десна, Донец, Каспий, Ладога*. У складі апелятивів лексичної бази тематична група «назви осіб за родом діяльності» охоплює відповідники *боцман, визирь, геолог, гусар, диктор, донор, дублер, ковбой, кузнец, курьер, пилот, турист*; «назви тварин, риб і комах» включають одиниці *соболь, енот, лиса, фазан, кит, норка, ястреб*; «назви природних явищ» – *буран, град, зенит, ливень, метеор, отлив, прилив*. Є тематичні групи, відсутні в лексичній базі позивних командирів, зокрема: «назви дерев і кущів»: *береза, верба, вишня, елка, кедр, пихта, сосна, чинара*; «назви плодів»: *айва, зерно, жолудь, кокос*; «назви хімічних елементів»: *азот, боксит, висмут, железо, магний, метан, морфий, ртуть, свинец, селен, тантал*; «назви зброї»: *гильза, копье, кортик, мина, пика, рапира*; «назви літературних жанрів і родів»: *былина, лирика, ода, опера, сатира, пролог* (УП-1, 02.03.2022).

Очевидно, що основна особливість лексичної бази російських позивних полягає у використанні її відповідників для різних моделей неофіційних назв командирів і солдатів. Незначна кількість одиниць входить у групу онімів, які позначають географічні об'єкти, які, очевидно, близькі для їхніх носіїв. За винятком цієї групи, всі інші тематичні групи лексичної бази позивних утворені від апелятивів. Позивні не відображають людини як діяча, лише частково пов'язані із природою та культурою росії і здебільшого розкривають тільки матеріальний світ навколо носіїв неофіційних імен. Про це свідчать тематичні групи «назви хімічних елементів», «назви зброї», «назви літературних жанрів і родів», відсутні в лексичній базі позивних українських військових.

Висновки. Це дослідження розкриває один із фрагментів міжособистісної комунікації представників української соціогрупи «військовослужбовці», зокрема їхні позивні в період російсько-української війни. Аналіз проблеми здійснено на підставі застосування принципу системності лексики, теорії соціальної сутності неофіційного імені та змісту категорій «військовий псевдонім» / «позивний», «соціогрупа», «сленг» щодо лексичної бази, від якої утворювалися неофіційні імена українських військових.

Отримані результати засвідчують, що формування лексичної бази позивних українських воїнів ХХІ ст. продовжує номінативну традицію минулого століття. У складі тематичних груп сучасної лексичної бази позивних є оніми й апелятиви,

пов'язані своєю семантикою із культурним життям людини, природою та світом. Можна висловити припущення, що саме зв'язок із неофіційними іменами ХХ ст. сьогодні перешкоджає створювати позивні українських військових за логічним принципом (наприклад, за номером бойової машини, яку обслуговує борець) та відображати ієрархію носіїв імен *солдат-командир*. А це ознаки, типові для позивних противника. Крім того, одиниці й тематичні групи лексичної бази імен ворога за семантикою відповідників зрідка пов'язані з людиною чи культурою росії та світу і виразно апелюють до категорій із матеріальних сфер життя.

Перспектива подальшого аналізу проблеми полягає в лексикографічному опрацюванні неофіційних імен українських захисників у час повномасштабного вторгнення ворога для формування засобами мовознавства пам'яттєвого дискурсу про оборонців України у надскладних умовах війни.

Sources

20 хвилин Олійник Л., *Pro vryatovanu divchynku i amputovanu stopu. Heroichna istoriya vinnits'koho „Apostola” Yevhena Isayeva*, „20 khvylyn. Pyshesh ty! Komentuye Vinnitsya”, 9 bereznya 2022 r. // Олійник Л., *Про врятовану дівчинку і ампутовану стопу. Героїчна історія вінницького «Апостола» Євгена Ісаєва*, «20 хвилин. Пишеш ти! Коментує Вінниця», 9 березня 2022 р. vn.20minut.ua/lyudi/pro-vryatovanu-divchinku-i-amputovanu-stopu-istoriya-muzhnogo-vinnitsk-11534879.html (11.01.2023).

Апостроф *SBU opublikovala sekretni dani rosiys'kykh viys'kovykh*, „Apostrof”, 27 lyutoho 2022 r. // СБУ опублікувала секретні дані російських військових, «Апостроф», 27 лютого 2022 р. apostrophe.ua/news/society/accidents/2022-02-27/uznali-vse-paroli-i-shifyri-sbu-opublikovala-sekretnye-dannyye-rossiyskih-voennyih-foto/260696 (21.04.2023).

АрміяInf-1 *Proslavlenyy tankist „Adam” – Heroj Ukrainy*, „ArmiyaInform”, 18 zhovtnya 2019 r. // Прославлений танкіст «Адам» – Герой України, „АрміяInform”, 18 жовтня 2019 р. armyinform.com.ua/2019/10/18/proslavlenyj-tankist-adam-geroj-ukrainy/ (12.05.2023).

АрміяInf-2 *Ostannye interv'yu lehendarного kombryha Valeriya Hudzya*, „ArmiyaInform”, 16.03.2022 // Останнє інтерв'ю легендарного комбрига Валерія Гудзя, „АрміяInform”, 16.03.2022. armyinform.com.ua/2022/03/16/ostannye-intervyu-legendarnogo-kombryga-valeriya-gudzya/ (27.05.2023).

Полтавщина *Zakhyshchayuchy Ukrainu, zahynuly desyatero viys'kovykh z Poltavshchynu*, „Poltavshchyna”: Internet-vydannya. 28 bereznya 2022 r. [poltava // Захищаючи Україну, загинули десятеро військових з Полтавщини](http://poltava.to/news/65451/), «Полтавщина»: Інтернет-видання. 28 березня 2022 р. poltava.to/news/65451/ (16.05.2023).

Канал 24 *Viys'kovyy z pozivnim „Poet” peredav nizhni slova pryvitannya kokhanii, tami ta don'tsi z peredovoi*, „Kanal 24”, 8 bereznya 2022 r. // Військовий з позивним «Поет» передав ніжні слова привітання коханій, мамі та доньці з передової, «Канал 24», 8 березня 2022 р. 24tv.ua/viyskoviy-pozivnim-poet-peredav-nizhni-slova-privitannya-kohaniy_n1896743 (19.03.2023).

Кп-1 *Knyha pam'yati polehlykh za Ukrainu*. <https://memorybook.org.ua/>: Chernyshov Oleksiy Viktorovich („Makhno”); Petrenko Vasyl' Vasyl'ovych („Motsart”); Dzeryn Anton Mykolayovych („Pikasso”); Kurnosenko Mykola Yuriyovych („Spilberh”); Skrut Rostyslav Stefanovych („Skrudzh”); Mark Hrehori (Markiyan Hryhoriy) („Franko”); Latchenko Artur Viktorovich („Shumakher”) // Книга пам'яті полеглих за Україну. <https://memorybook.org.ua/>: Чернишов Олексій Вікторович («Махно»); Петренко Василь Васильович («Моцарт»); Дзерин Антон Миколайович («Пікассо»); Курносенко Микола

Юрійович («Спілберг»); Скрут Ростислав Стефанович («Скрудж»); Марк Грегорі (Маркіян Григорій) («Франко»); Латченко Артур Вікторович («Шумахер»).

Кп-2 *Книга пам'яті полеглих за Україну: Khudolyey Oleksandr Serhiyovych* („Aleks”); Yevych Oleh Serhiyovych („Dzhon”); Alekseychuk Vladyslav Volodymyrovych („Elvis”); Mel'nykov Oleksandr Yuriyovych („Raul”); Atishev Radyslav Oleksandrovych („Romeo”) // *Книга пам'яті полеглих за Україну: Худолей Олександр Сергійович* («Алекс»); Євич Олег Сергійович («Джон»); Алексейчук Владислав Володимирович («Елвіс»); Мельников Олександр Юрійович («Рауль»); Атішев Радислав Олександрович («Ромео»).

Кп-3 *Книга пам'яті полеглих за Україну: Trush Volodymyr Vasylovych* („Artyst”); Bakal Anatoliy Ivanovych („Yeher”); Vorobyov Serhiy Mykolayovych („Morpyekh”); Mistsevych Pavlo Volodymyrovych („Fizruk”), Zebin Eduard Mykolayovych („Fyzuk”) // *Книга пам'яті полеглих за Україну: Труш Володимир Васильович* («Артист»); Бакал Анатолій Іванович («Єгер»); Воробйов Сергій Миколайович («Морпех»); Місцевич Павло Володимирович («Фізрук»), Зебін Едуард Миколайович («Фізик»)

Кп-4 *Книга пам'яті полеглих за Україну: Vasyuk Oleh Oleksandrovych* („Batyа”); Holovko Anatoliy Oleksandrovych („Did Talib”); Lepetyukha Vasylovych („Dyed”); Tatarchuk Yuriy Volodymyrovych („Kum”) // *Книга пам'яті полеглих за Україну: Васюк Олег Олександрович* («Батя»); Головка Анатолій Олександрович («Дід Таліб»); Лепетюха Василь Васильович («Дед»); Татарчук Юрій Володимирович («Кум»).

Кп-5 *Книга пам'яті полеглих за Україну: Panchuk Volodymyr Feliksovych* („Arab”); Yelefteriadi Valeriy Stepanovych („Hrek”); Pikizhov Oleksandr Valeriyovych („Italijets”); Sidlets'kyu Serhiy Yuriyovych („Ispanets”); Matyukhin Viktor Oleksiyovych („Kazakh”); Dyadchenko Serhiy Petrovych („Kyryh”); Bezsmertnyy Artur Anatoliyovych („Latysh”); Shvets' Oleksandr Serhiyovych („Lytovets”); Romanov Artem Hennadiyovych („Nimets”); Shyshak Valeriy Kazimirovych („Polyak”) // *Книга пам'яті полеглих за Україну: Панчук Володимир Феліксівич* («Араб»); Єлефтеріаді Валерій Степанович («Грек»); Пікіжов Олександр Валерійович («Італієць»); Сідлецький Сергій Юрійович («Іспанець»); Матюхін Віктор Олексійович («Казах»); Дядченко Сергій Петрович («Киргиз»); Безсмертний Артур Анатолійович («Латиш»); Швець Олександр Сергійович («Литовець»); Романов Артем Геннадійович («Німець»); Шишак Валерій Казімірович («Поляк»).

Кп-6 *Книга пам'яті полеглих за Україну: Shul'ha Anatoliy Vasylovych* („Bizon”); Shveds'kykh Serhiy Olesiyovych („Bul'doh”); Barsukov Andriy Yuriyovych („Yenot”); Romanov Serhiy Mykolayovych („Puma”) // *Книга пам'яті полеглих за Україну: Шульга Анатолій Васильович* («Бізон»); Шведських Сергій Олексійович («Бульдог»); Барсуков Андрій Юрійович («Снот»); Романов Сергій Миколайович («Пума»).

Кп-7 *Книга пам'яті полеглих за Україну: Troyits'kyu Mykola Dmytrovych* („Akela”); Napriyenko Dmytro Vitaliyovych („Aramis”); Shemchuk Vasylovych („Balu”); Bohdanov Serhiy Viktorovych („Betmen”); Kremez Oleh Mykhaylovych („Watson”); Boyko Yuriy Mykolayovych („Nemo”); Vasylenko Roman Leonidovych („Portos”); Mel'nychuk Romah Viktorovych („Santa”) // *Книга пам'яті полеглих за Україну: Троїцький Микола Дмитрович* («Акела»); Напрієнко Дмитро Віталійович («Арамис»); Шемчук Василь Віталійович («Балу»); Богданов Сергій Вікторович («Бетмен»); Кремез Олег Михайлович («Ватсон»); Бойко Юрій Миколайович («Немо»); Василенко Роман Леонідович («Портос»); Мельничук Роман Вікторович («Санта»).

Кп-8 *Книга пам'яті полеглих за Україну: Zeylyk Volodymyr Mykolayovych* („Zevs”); Anton Viktorovych („Eney”); Dahunov Dmytro Anatoliyovych („Kashchey”); Varenys Oleh Volodymyrovych („Lyeshyy”); Karpa Taras Stepanovych („Pehas”); Hrynychshyn Maksym Ivanovych („Prometey”); Yarovyu Mykyta Oleksandrovych („Shaytan”) // *Книга пам'яті полеглих за Україну: Зейлик Володимир Миколайович*

(«Зевс»); Антон Вікторович («Еней»); Дагунов Дмитро Анатолійович («Кашей»); Варенис Олег Володимирович («Леший»); Карпа Тарас Степанович («Пегас»); Гринчишин Максим Іванович («Прометей»); Яровий Микита Олександрович («Шайтан»).

Кп-9 *Книга пам'яті полеглих за Україну: Карабін Serhiy Ihorovych („Simnadsyatyy”); Filipchuk Ihor Yaroslavovych („Sorokovyy”); Syrotenko Serhiy Vasyl'ovych („Tretiy”); Omel'chenko Roman Mykolayovych („Yasha-dva”); Stefaryuk Stepan Stepanovych („24-yu”) // Книга пам'яті полеглих за Україну: Карабін Сергій Ігорович («Сімнадцятий»); Філіпчук Ігор Ярославович («Сороковий»); Сиротенко Сергій Васильович («Третій»); Омельченко Роман Миколайович («Яша-два»); Стефарук Степан Степанович («24-ий»).*

Літопис *Книга polehlykh chleniv OUN i voyakiv UPA L'vivshchynu. Materialy do biografiy (z arkhivnykh dokumentiv), red. Myroslav Horbal'. Litopys UPA. L'viv – Toronto: Litopys UPA, 2002, t. 36 // Книга полеглих членів ОУН і вояків УПА Львівщини. Матеріали до біографій (з архівних документів), ред. Мирослав Горбаль. Літопис УПА. Львів – Торонто: Літопис УПА, 2002, т. 36.*

Новинарня *U boyakh za Buchu zahynuv bilorus'kyu dobrovolets', veteran ATO „Lytvyn”, „Novynarnya. Novyny Ukrainy, sheho voyuye”, 04.03.2022 // У боях за Бучу загинув білоруський доброволець, ветеран АТО «Литвин», «Новинарня. Новини України, що воює», 04.03.2022. novynarnia.com/2022/03/04/u-boyah-za-buchu-zahynuv-biloruskij-dobrovolecz-veteran-ato-lytvyn/ (26.01.2023).*

Словарь *Slovar' ukraïns'koyi movy, v 4-kh t., za red. V. Hrinchenka, Kyiv, 1907–1909, t. 2, s. 363 // Словарь української мови, в 4-х т., за ред. Б. Грінченка, Київ, 1907–1909, т. 2, с. 363.*

Суспільне *Zubar D., „Misto stalo duzhe druzhnim”. Yak Odesa hotuyet'sya do sprotyvu ahresiyi RF, „Suspil'ne”, 9 bereznya 2022 // Зубар Д., «Місто стало дуже дружнім». Як Одеса готується до противу агресії рф, «Суспільне», 9 березня 2022. suspilne.media/215620-misto-stalo-duzhe-druzhnim-ak-odesa-gotuetsa-do-sprotivu-agresii-rf/ (19.03.2023).*

УП-1 *Tayemni dokumenty rosiyan: plan vinyu proty Ukrainy biv rozrakhovanyu na 15 dib, „Ukrayins'ka pravda”, 2 bereznya 2022 r. // Таємні документи росіян: план війни проти України був розрахований на 15 діб, «Українська правда», 2 березня 2022 р. www.pravda.com.ua/news/2022/03/2/7327539/ (25.04.2023).*

УП-2 *Kalatur A., Rosiyany rozhrabuvaly ChAES i hotel' poryad – vynesly navit' vydelku i lozhku, „Ukrayins'ka pravda”, 1 kvitnya 2022 r. // Калатур А., Росіяни розграбували ЧАЕС і готель поряд – винесли навіть виделку і ложку, «Українська правда», 1 квітня 2022 р. www.pravda.com.ua/news/2022/04/1/7336231/ (13.04.2023).*

деровінниця *Karma v diyi: pid Mykolayevom ukraïns'ki sylovyky rozhromyly zradnykiv, yaki v 2014 rotsi pereyshly na bik rosiyi, „Depovinnysya”, 6 bereznya 2022 r. // Карма в дії: під Миколаєвом українські силовики розгромили зрадників, які в 2014 році перейшли на бік росії, «Деровінниця», 6 березня 2022 р. vn.depo.ua/rus/vn/karma-v-dii-pid-mikolaevom-ukraïnski-siloviki-rozgormili-zradnikiv-yaki-v-2014-rotsi-pereyshly-na-bik-rosiyi-202203061431944 (14.04.2023).*

Versii.if.ua *Prokopuk I., „Kadyrivtsi ssut'sya tak samo, yak i reshta moskaliv”, – Heroï Ukrainy z pozivnym Adam, „Versii.if.ua”, 31.03.2022 // Прокопук І., «Кадирівці ється так само, як і решта москалів», – Герой України з позивним Адам, „Versii.if.ua”, 31.03.2022. versii.if.ua/novunu/kadyrivtsi-ssutsya-tak-samo-yak-i-reshta-moskaliv-geroï-ukrainy-z-pozivnym-adam/ (17.03.2023).*

References

- Andriyanova O. Ya., *Uzhvannya viys'kovoho zharhonu v movlenni kursantiv*, Humanitarna osvita v tekhnichnykh vyshchyykh navchal'nykh zakladakh. Movoznavstvo. Perekladoznavstvo, 2019, № 40, s. 5–10 // Андриянова О. Я., *Уживання військового жаргону в мовленні курсантів*, Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах. Мовознавство. Перекладознавство, 2019, № 40, с. 5–10.
- Beley L., *Pozuvni uchasnkyiv ATO y OOS – tvorennya ta funktsionuvannya*, „Movoznavstvo” 2020, № 3, s. 49–62 // Белей Л., *Позивні учасників АТО й ООС – творення та функціонування*, «Мовознавство», 2020, № 3, с. 49–62.
- Boyovyy statut sukhoputnykh viys'k zbroynnykh syl Ukrainy, ch. II, Kyiv, 2016 // *Бойовий статут сухопутних військ Збройних сил України*, ч. II, Київ, 2016.
- Chuchka P. P., *Ukrayins'ki psevdonimy: status, struktura i funktsiyi*, Naukovi zapysky Kirovohrads'koho derzh. pedunivertsytetu im. V. Vynnychenka, seriya: Filol. nauky (movoznavstvo), 2001, vup. 37, s. 82–83 // Чучка П. П., *Українські псевдоніми: статус, структура і функції*, Наукові записки Кіровоградського держ. педуніверситету ім. В. Винниченка, серія: Філол. науки (мовознавство), 2001, вип. 37, с. 82–83.
- Crystal D., *The Cambridge Encyclopedia of the English Language*, Cambridge : Cambridge University Press, 1995.
- Horbach O., *Arho ukrayins'kykh voyakiv*, Naukovi zapysky Ukrayins'koho Vil'noho Universytetu v Myunkheni, 1963, ch. 7, s. 138–173 // Горбач О., *Арго українських вояків*, Наукові записки Українського Вільного Університету в Мюнхені, 1963, ч. 7, с. 138–173.
- Korytko Yu., *Slovyk-dovidnyk neofitsiynykh imen voyiniv dvadtsyat' pershoho stolittya (na materialy bihrafichnykh tekstiv pro biytsiv ATO)*, [u:] Korytko Yu., *Neofitsiynny imennyk v sotsiohrupi „viys'kovi”: semantyka i struktura (na materialy bihrafichnykh tekstiv)*, Mahisters'ke doslidzhennya studentky VI kursu; kerivnyk: prof. H. P. Matsyuk, L'viv, 2021, s. 174–260 // Копитко Ю., *Словник-довідник неофіційних імен воїнів двадцять першого століття (на матеріалі біографічних текстів про бійців АТО)*, [у:] Копитко Ю., *Неофіційний іменник в соціогрупі «військові»: семантика і структура (на матеріалі біографічних текстів)*, Магістерське дослідження студентки VI курсу; керівник: проф. Г. П. Мацюк, Львів, 2021, с. 174–260.
- Kravchenko L., *Leksychna baza pozuvnykh ukrayins'kykh biytsiv – uchasnkyiv ozbrojenoho konfliktu na skhodi Ukrainy v 2014 r.*, [u:] *Tendentsiyi rozvytku ukrayins'koyi leksyky ta hramatyky*, ch. II, Varshava; Ivano-Frankivs'k, 2015, s. 224–237 // Кравченко Л., *Лексична база позивних українських бійців – учасників озброєного конфлікту на сході України в 2014 р.*, [у:] *Тенденції розвитку української лексики та граматики*, ч. II, Варшава; Івано-Франківськ, 2015, с. 224–237.
- Kravchenko L., *Motyyu nominatsiy pozuvnykh ukrayins'kykh biytsiv – uchasnkyiv boyovykh diy rosiys'ko-ukrayins'koho konfliktu na skhodi Ukrainy*, „TEKA Komisji Polsko-Ukrayins'kikh Związków Kulturowych”: czasopismo, nacz. red. M. Ołdakowska-Kuflowa, Lublin : Wyd-wo Uniw. Przyrodnic. w Lublinie, 2016, vol. XI, s. 80–85 // Кравченко Л., *Мотиви номінацій позивних українських бійців – учасників бойових дій російсько-українського конфлікту на сході України*, „TEKA Komisji Polsko-Ukrayins'kikh Związków Kulturowych”: czasopismo, nacz. red. M. Ołdakowska-Kuflowa, Lublin: Wyd-wo Uniw. Przyrodnic. w Lublinie, 2016, vol. XI, s. 80–85.
- Levchenko T. M., *Substandartna leksyka v movi zasobiv masovoyi komunikatsiyi: stylistyka i prahmatyka*, Avtoref. na zdobuttya nauk. stupenya d-ra filol. nauk, Luts'k, 2021 // Левченко Т. М., *Субстандартна лексика в мові засобів масової комунікації: стилістика і прагматика*, Автореф. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук, Луцьк, 2021.
- Lytovchenko I., *Dynamichni protsesy u viys'koviy leksytsi ukrayins'koyi movy (nazvy zbroyi, amunitsiyi, sporud)*: monohrafiya, Kryvyi Rih: Vyd. R. A. Kozlov, 2016, 206 s. //

- Литовченко І., *Динамічні процеси у військовій лексиці української мови (назви зброї, амуніції, споруд)*: монографія, Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2016, 206 с.
- Nimchuk V. V., *Pro ukrajins'ku psevdonimiyu ta kryptonimiyu*, „Ukrayins'ka mova” 2002, № 2, s. 30–58 // Німчук В. В., *Про українську псевдонімію та криптонімію*, «Українська мова» 2002, № 2, с. 30–58.
- Petrova S., *Pozuyvni ukrajins'kykh viys'kovosluzhbovtiv-zhinok, uchasnyts' ATO/OOS: slovotvirnyy aspekt*, Filolohichni studiyi, 2020, vup. 11, s. 74–78 // Петрова С., *Позивні українських військовослужбовців-жінок, учасниць АТО/ООС: словотвірний аспект*, Філологічні студії, 2020, вип. 11, с. 74–78.
- Shul's'ka N. M., *Neofitsiyi antroponimy terorystiv v ukrajins'kykh mas-media*, Zapysky z onomastyky, 2015, vup. 18, s. 802–812 // Шульська Н. М., *Неофіційні антропоніми терористів в українських мас-медіа*, Записки з ономастики, 2015, вип. 18, с. 802–812.
- Shul's'ka N., *Nominatyvna kharakterystyka rozuyvnykh imen biytsiv ATO, uzhyvanykh u movi ZMI*, Naukovi zapysky Ternopil's'koho natsional'noho universytetu, ser. Movoznavstvo, 2017, № 1 (27), s. 342–347 // Шульська Н., *Номінативна характеристика позивних імен бійців АТО, уживаних у мові ЗМІ*, Наукові записки Тернопільського національного університету, сер. Мовознавство, 2017, № 1 (27), с. 342–347.
- Sosyur F., *Kurs zahal'noyi linhvistyky*, per. z fr. Andriy Korniychuk, Kostyantyn Tyshchenko. Kyiv, 1991 // Сосюр Ф., *Курс загальної лінгвістики*, пер. з фр. Андрій Корнійчук, Костянтин Тищенко. Київ, 1991.
- Sheremeta K., *Tematychni hrupy anhlomovnykh terminiv fakhovoyi movy vyshchoyi osvity SSHA*, Advanced Linguistics, 8, 2021 // Шеремета К., *Тематичні групи англомовних термінів фахової мови вищої освіти США*, Advanced Linguistics, 8, 2021.
- Swann J., Deumert A., Lillis Th., Mesthrie R., *A Dictionary of Sociolinguistics*, Edinburgh : Edinburgh University Press, 2004.
- Yatskiv R., *Psevdonimy uchasnykiv natsional'no-vyzvol'nykh zmahaniy – rozuyvni viys'kovosluzhbovtiv Zbroynykh syl Ukrayiny: semantychni paraleli*, [u:] Ridne slovo v etnokul'turnomu vymiri: zb. nauk. pr., vidp. red. M. Fedurko, Drohobych : Posvit, 2014, s. 99–106 // Яцків Р., *Псевдоніми учасників національно-визвольних змагань – позивні військовослужбовців Збройних сил України: семантичні паралелі*, [u:] Рідне слово в етнокультурному вимірі: зб. наук. пр., відп. ред. М. Федурко, Дрогобич : Посвіт, 2014, с. 99–106.

Галина Мацюк – професор кафедри загального мовознавства Львівського національного університету імені Івана Франка.

ORCID: 0000-0001-8601-4742

Email: halyna.matsyuk@lnu.edu.ua